

VII. ÜNİTE: YERLEŞME VE DEVLETLEŞME SÜRECİNDE SELÇUKLU TÜRKİYESİ

Anadolu'ya Türk Göçleri

XI. Yüzyılda Anadolu'ya Yönelik Oğuz Göçleri

- XI. yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti'nin yıkılması ile birlikte Oğuzlar, Horosan'a göç etmişler. Bu bölgedeki Oğuzlar, Karahanlı ve Gazneli baskılarından dolayı yurt arayışına başlamışlar.
- 1018 yılında **Çağrı Bey**, Anadolu'ya keşif amaçlı ilk Oğuz akınlarını yapmıştır.
- 1048 yılında Tuğrul Bey, **Pasinler Savaşı**'nda Bizans Devleti'ni yenip Doğu Anadolu' da Oğuz hâkimiyetini başlatmıştır.
- 1071 yılında Sultan Alp Arslan, **Malazgirt Zaferi** ile Anadolu'nun kapılarını Türklere açmıştır.
- Sultan Alp Arslan'ın uyguladığı **Kılıç Hakkı** politikası ile Anadolu'da; **ilk Türk Beylikleri**, **Türkiye Selçuklu Devleti** kurulmuş ve Türk hâkimiyeti kalıcı hale gelmiştir.
- Anadolu'ya yapılan Oğuz göçleri, Türkiye tarihi ve Dünya tarihi açısından önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Destek Noktası

Anadolu'ya yapılan ilk Türk akınları, (yağma ve işgal amaçlı) IV. yüzyılda Avrupa Hunları ve VI. yüzyılda Sibirler tarafından yapılmıştır.

Türklerin Anadolu'ya Yerleşmesini Kolaylaştıran Etmenler

- Orta Asya'daki Moğol baskıları.
- Anadolu'da hâkim bir gücün olmaması.
- Bizans'taki taht kavgaları ve kötü yönetimin Bizans idaresi ile halkın arasını açması.
- Bizans- Sasani savaşları nedeniyle Anadolu'nun tahrip olması.
- Anadolu'daki Gürcü, Ermeni ve Rumların Anadolu'ya yapılan Türk akınlarına engel olmaması.
- Büyük Selçuklu Devleti'nin Anadolu'ya yapılan Türk akınlarını teşvik etmesi.
- Türklerin yaşam tarzına ve geçim kaynaklarına Anadolu'nun ikliminin ve bitki örtüsünün uygun olması.

Anadolu'ya Türkiye İsmi Verilme Süreci

XI. yüzyıla kadar	Latinler ve Araplar	Romania
XI. yüzyıldan itibaren Miryokefelon Savaşı'ndan sonra	Avrupalılar	Turchia veya Turkiya
XI. yüzyıl Avrupalı dönem seyyahı	Marco Polo	Türkiye
XIII. yüzyıldan itibaren Türkistan dâhil Altay'dan Tuna Bölgesine kadar olan bölge	Avrupalılar	Magna Turchia (Büyük Türkiye)
XIII. yüzyıldan itibaren Arap seyyah	İbn-i Batuta	Biladü't Türk

Arap kaynaklarında Anadolu için Diyar-ı Rum veya Bilad-ı Rum denmiştir.

Anadolu'nun Türkleşme Süreci

Anadolu'da Kurulan İlk Türk Beylikleri

- 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra kurulmuşlardır.
- Beylikler genellikle kurucu beylerinin isimlerini almışlardır.
- Selçuklu beylikleri olarak da adlandırılmışlardır.
- Anadolu'nun Türkleşip İslamlaşmasında etkili olmuşlardır.
- Anadolu'da imar faaliyetlerinde bulunmuşlardır.
- Anadolu'yu Bizans ve Haçlı saldırılarına karşı korumuşlardır.

I. Beylikler Dönemi Haritası

Saltuklu Beyliği (1072 - 1202)

- ✓ Erzurum ve çevresinde, Alp Arslan'ın komutanlarından Ebu'l Kasım Saltuk tarafından Anadolu'da kurulan ilk beyliktir.
- ✓ Gürcü Krallığı ve Haçlılarla mücadele etmişlerdir.
- ✓ Erzurum'daki Tepsi Minare, Kale Camii, Mama Hatun Kümbeti, Ulu Camii, Üç Kümbetler en önemli eserleridir.
- ✓ Türkiye Selçuklu Sultanı II. Rükneddin Süleymanşah tarafından yıkılmışlardır.

Mengücekliler Beyliği (1080-1228)

- ✓ Erzincan, Kemah ve Divriği çevresinde, Alp Arslan'ın komutanlarından Mengücek Gazi tarafından kurulmuştur.
- ✓ Gürcü Krallığı ve Trabzon Rum İmparatorluğu ile mücadele etmişlerdir.
- ✓ Divriği Ulu Camii ve Sitte Melik Kümbeti en önemli eserleridir.
- ✓ Türkiye Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubad tarafından yıkılmışlardır.

Danışmentli Beyliği (1080-1178)

- ✓ Sivas merkez olmak üzere Orta Anadolu'da, Danışment oğlu Gümüştekin Ahmet tarafından kurulmuştur. Tokat, Niksar, Amasya, Çankırı ve Kayseri'de hâkimiyet kurmuşlardır.
- ✓ Haçlılar, Bizanslılar ve Ermenilere karşı mücadele etmişlerdir.
- ✓ Emir Gazi döneminde Türkiye Selçuklularını vergiye bağlamış, Anadolu'da Türk siyasi üstünlüğünü ele geçirmişlerdir.
- ✓ Anadolu'nun ilk medresesini inşa etmişlerdir. (Tokat- Yağlıbasan Medresesi)
- ✓ Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan tarafından yıkılmışlardır.

Artuklu Beyliği (1102-1231)

- ✓ Oğuzların Döğer boyundan olan Artuk Bey, Alp Arslan'ın emriyle Anadolu'da fetihlere başlamış ve Mardin merkezli beyliğini kurmuştur.
- ✓ Artuk Bey ölünce beylik üç koldan yönetilmiştir. Bu kollar;
 - ✓ Hasankeyf Artukluları
 - ✓ Mardin Artukluları
 - ✓ Harput Artukluları
- ✓ Artuklular; Eyyubi Devleti ile ittifak kurarak Haçlılara, Türkiye Selçuklu Devleti ile ittifak kurarak Bizans'a karşı başarılı mücadeleler yapmıştır.
- ✓ Diyarbakır Ulu Camii, Batman Çayı üzerindeki Malabadi Köprüsü en önemli eserleridir. Anadolu'da en uzun süre yaşayan beyliktir.
- ✓ Siber tekniğin, bilgisayarın ilk adımlarını attığı ve ilk robotu yapıp çalıştırdığı kabul edilen El- Cezeri bu dönemde yaşamıştır.

Çaka Beyliği (1081-1093)

- ✓ Çaka Bey tarafından İzmir ve çevresinde kurulmuştur.
- ✓ Bizans'la mücadele etmiş, Midilli, Sakız ve Rodos Adalarını fethetmiştir.
- ✓ Boğazlara hâkim olmuş ve boğazlardan vergi almıştır.
- ✓ Çaka Bey, Bizans'ın entrikaları sonucu damadı I. Kılıç Arslan tarafından öldürülmüştür.
- ✓ Bizans'ın İzmir'i alması sonucu yıkılmışlardır.
- ✓ İlk Türk denizci beyliğidir. Türklerde denizcilik faaliyetlerini başlatmışlardır.

Malazgirt Savaşı'ndan Sonra Anadolu'da Kurulan Diğer Beylikler

Beyliğin Adı	Kurucusu ve Eserleri	Kurulduğu Yer
Sökmenliler (Ahlatşahlar)	Sökmen Bey	Van, Erciş, Tatvan, Muş
İnançoğulları (Ladik Beyliği)	İnançoğlu Mehmet Bey Server Gazi Türbesi	Denizli, Ladik

Dilmaçoğulları (Togan Arslanoğulları)	Dilmaçoğlu Mehmet Bey Bitlis Ulu Camii	Bitlis, Erzen
Tanrıvermişoğulları	Tanrıvermiş Bey	Efes
Çubukoğulları	Çubuk Bey	Harput
Divriği Ulu Camii UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine alınmıştır.		

Türkiye Selçuklu Devleti (1077-1308)

Anadolu Selçuklu Devleti

Kuruluş Dönemi

- Sultan Alp Arslan, Malazgirt Savaşı'ndan sonra Selçuklu hanedanlığından Kutalmışoğlu Süleymanşah'ı Anadolu'nun fethi için görevlendirmiş.
- Süleyman Şah Anadolu'ya gelmiş, Bizans'tan İznik ve Konya'yı almış ve Sultan Melikşah'ın onayı ile Türkiye Selçuklu Devleti'ni kurmuştur.

Kutalmışoğlu Süleyman Şah Dönemi

- Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusudur.
- İznik, Konya, Tarsus, Adana'yı fethetmiş ve Boğazlardan geçen gemilerden vergi almıştır.
- Suriye Meliki Tutuş'la hâkimiyet mücadelesine girmiş, yenilmiş ve savaş meydanında ölmüştür.
- Türkiye Selçuklu Devleti Fetret Devri'ne girmiştir.

Türkiye Selçuklu-Bizans Mücadeleleri

I. Kılıç Arslan Dönemi

- Devlet düzenini yeniden sağlamıştır.
- Bizans'ı baskı altında tutmak için Çaka Beyliği ile ittifak kurmuştur.
- Bizans'ın kışkırtmaları sonucu I. Kılıç Arslan tarafından kayınpederi Çaka Bey öldürülmüştür.
- Sınır güvenliği için Malatya fethedilmiş. Bu sırada I. Haçlı Seferi başlamış ve Haçlılar Anadolu üzerine gelmiştir.
- I. Haçlı Seferi'ne karşı başarılı mücadeleler veren I. Kılıç Arslan daha fazla dayanamamış, devletin merkezini İznik'ten Konya'ya taşımıştır.
- I. Kılıç Arslan, Selçuklu Sultanı Muhammed Tapar'la mücadele etmiş, Selçuklu komutanı Emir Çavlı'ya yenilmiş ve ölmüştür.
- Türkiye Selçuklu Devleti Fetret Devri'ne girmiştir.

I. Mesut Dönemi

- I. Mesut Danişmentli beyi **Emir Gazi**'nin desteği ile tahta çıkmış ve Danişmentlilere vergi vermiştir.
- Danişmentlilere geçen Anadolu Türk siyasi üstünlüğüne son vermek için mücadele etmiştir.
- Türkleri Anadolu'dan atmak için harekete geçen Bizans ordusunu Konya'da yenilgiye uğratmış bu arada **II. Haçlı Seferi** başlamıştır.
- Haçlıların Anadolu üzerine geldiği haberini alan I. Mesut Bizans'la antlaşma yapmış, Antalya ve çevresindeki bazı yerleri Bizans'a bırakmıştır.
- Avrupalı devletler Anadolu'yu **Turchia** (Türkiye) olarak tanımlamıştır.
- Türkiye Selçuklu Devleti'nin ilk **madenî parası** (sikke) bastırılmıştır.

II. Kılıç Arslan Dönemi

- Türkiye Selçuklu Devleti'ne karşı Bizans tarafından kurulan, Danişmentliler ve Şahin Şah ittifakı bozulmuştur.
- Danişmentli Beyliği'ne son verilmiştir.
- Bizans İmparatoru Manuel Komnenos, Türkleri Anadolu'dan atmak için harekete geçmiş. Türkiye Selçuklu ve Bizans ordusu Eğirdir Gölü'nün kuzeyinde bulunan **Kumdanlı** mevkiinde karşılaşmıştır.
- Kumdanlı mevkiinde meydana gelen **Miryokefalon Savaşı**'ni (1176) Türkiye Selçuklu Devleti kazanmıştır.

Miryokefalon Savaşı'nın Sonuçları

- ✓ Bizans'ın Anadolu'yu Türklerden alma umutları sonlandırılmıştır.
- ✓ Bizans savunmaya çekilmiş, Türkler taarruza geçmiştir.
- ✓ Anadolu'nun siyasi üstünlüğü Türkiye Selçuklu Devleti'ne geçmiştir.
- ✓ Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşmiştir. Bu tarihten itibaren Anadolu'ya Türkiye denmeye başlanmıştır.
- ✓ Anadolu'daki ticaret yollarının denetimi Türkiye Selçuklu Devleti'ne geçmiştir.

- Türkiye Selçuklu Devleti yükseliş dönemine girmiştir.
- İlk gümüş (Dirhem) ve altın (Dinar) para bastırılmıştır.
- Kayseri-Aksaray'da bulunan ve Anadolu'daki ilk kervansaray olarak kabul edilen **Alay Han** yapılmıştır.
- II. Kılıç Arslan veraset geleneğine göre ülkeyi 11 oğlu arasında paylaşmış, bu durum taht kavgalarına sebep olmuştur.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in I. Dönemi

- Devlet adamları, ülkeyi dağılmaktan kurtarmak için I. Gıyaseddin Keyhüsrev'i Türkiye Selçuklu tahtına çıkarmıştır.
- Rükneddin Süleyman Şah, tahtı ele geçirmiş ve Gıyaseddin'i zindana attırmıştır.

Rükneddin Süleymanşah Dönemi

- Kilikya Ermenileri itaat altına alınmış.
- Saltuklu Beyliği'ne son verilmiştir.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in II. Dönemi

- Anadolu'nun ticari potansiyelini harekete geçirmek için Samsun ve Antalya fethedilmiştir.
- Antalya'da Türkiye Selçuklu Devleti'nin ilk deniz üssü kurulmuştur.
- Akdeniz ticaretini geliştirmek için Venedik ile ilk Ticaret Antlaşması imzalanmıştır.

İzzettin Keykavus Dönemi

- Ticaret yollarının güvenliği için Sinop fethedilmiş ve Sinop'ta Türkiye Selçuklularına ait ilk tersane kurulmuştur.
- Venedik ve Kıbrıs Krallığı ile ticareti geliştirmek için ikili antlaşmalar imzalanmıştır.

Türkiye Selçuklu Devleti- Moğol Mücadeleleri

Alaeddin Keykubad Dönemi

- Türkiye Selçuklu Devleti'nin en parlak dönemidir. Bu dönemde fetihler yapılmış, Harzemşahlar ile mücadele edilmiş, ticaret geliştirilmiş ve Moğol tehlikesine karşı önlemler alınmıştır.

Yapılan Fetihler	Moğol Tehlikesine Karşı Alınan Önlemler
✓ Mengücek Beyliği'ne ve Hasankeyf Artuklularına son verilmiş.	✓ Konya, Kayseri ve Sivas gibi şehirlerin kaleleri güçlendirilmiş.
✓ Alanya (Alaiye) fethedilmiş.	✓ Harzemşahlar ve Eyyubilerle ittifak kurulmaya çalışılmış.
✓ İlk deniz aşırı fetih olan Kırım'daki Suğdak limanı alınmıştır.	✓ Sınır kalelerine Harzemşahlı komutanlar ve askerler gönderilmiş.
	✓ Moğollar ile Saldırmazlık Antlaşması imzalanmıştır.

Türkiye Selçuklu- Harzemşah Mücadelesi

- ✓ Harzemşahlar; uzun yıllar Moğollarla mücadele etmiş, Türkiye Selçuklu sınırına dayanmış ve Türkiye Selçuklu toprağı olan Ahlat'ı işgal etmiştir.
- ✓ Türkiye Selçuklu ve Harzemşah orduları 1230 yılında Yassı Çemen Savaşı'nda karşılaşmıştır.
- ✓ Türkiye Selçuklu Devleti savaşı kazanmış ve Moğollarla komşu olmuştur.

Ticareti Geliştirmek Yapılan Faaliyetler

- ✓ Ülkede güvenlik ve emniyet sağlanmış.
- ✓ Tüccarların malları devlet güvencesi altına alınmış. (Sigortalama sistemi)
- ✓ Kervansaray ağı genişletilmiş.
- ✓ Alanya ve Suğdak gibi liman şehirleri fethedilmiştir.

- Aleaddin Keykubad, Moğollara karşı hazırlıkları sürdürürken bir av yemeğinde Vezir Saadettin Köpek tarafından zehirleterek öldürülmüştür.

Moğol İstilas ve Sonuçları

II. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi

- Vezir Saadettin Köpek kendisine rakip gördüğü devlet adamlarını öldürtmüş ve böylece devlet yönetimi zayıflamıştır.
- Devlet yönetiminin zayıflamasından faydalanan Türkmenler **Baba İshak** isyanını çıkarmıştır.

Türk tarihindeki ilk dinî nitelikli isyandır.

- Baba İshak isyanının zor bastırılmasını fırsat bilen Moğollar, harekete geçmiş ve **Baycu Noyan** komutasındaki orduları ile birlikte Köseadağ mevkiine gelmiştir.
- Türkiye Selçuklu Devleti ve Moğollar 1243 yılında **Köseadağ Savaşı**'nda karşılaşmıştır.

Köseadağ Savaşı'nın Sonuçları

- ✓ Türkiye Selçuklu Devleti yenilmiş, Anadolu'da Moğol hâkimiyeti başlamıştır.
- ✓ Anadolu'da ikinci kez beylikler kurulmuştur.
- ✓ Anadolu Türk siyasi birliği bozulmuştur.
- ✓ Türkiye Selçuklu Devleti yıkılma evresine girmiştir.
- ✓ Moğol tehlikesinden kurtulmak isteyen Türk boyları, Batı Anadolu'ya göç etmiş ve bu yerlerin Türkleşmesinde etkili olmuşlardır.